

REJSKI PROGRAM ZA SLOVENSKO SANSKO KOZO

Rodica, junij 2024

Rejsko društvo: Zveza društev rejcev drobnice Slovenije

(v nadaljevanju: Društvo)

Naslov: Groblje 3, 1230 Domžale

e-pošta: drobnica@km-z.si

Predsednik: Roman SAVŠEK

**Univerza v Ljubljani, Biotehniška
fakulteta, Oddelek za zootehniko**

Naslov: Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana

e-pošta: drobnica@bf.uni-lj.si

Rejski program so pripravili:

Doc. dr. Mojca SIMČIČ

Viš. pred. dr. Angela CIVIDINI

Marko BIZJAK, mag. inž. zoot.

Domen DRAŠLER, dipl. inž. zoot.

Polonca ZAJC, dipl. inž. zoot.

Dušan BIRTIČ, inž. kmet.

Gregor ŠEN, mag. inž. zoot.

Datum potrditve:

Rejski program je potrdila rejska komisija za slovensko sansko in slovensko srnasto kozo dne 11. junija 2024

KAZALO VSEBINE

1	NAMEN REJSKEGA PROGRAMA	1
2	IME PASME	1
3	ZNAČILNOSTI PASME	2
3.1	Izvor in nastanek pasme	2
3.2	Značilnosti zunanosti pasme.....	2
3.3	Proizvodne lastnosti.....	4
4	GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA.....	4
5	IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	4
6	REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI.....	6
7	LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI.....	9
7.1	Preizkušnja (kontrola) plodnosti v pogojih reje	9
7.2	Biološki test v pogojih reje.....	10
7.3	Preizkušnja (kontrola) mlečnosti v pogojih reje.....	12
7.4	Ocenjevanje lastnosti zunanosti	14
7.5	Preizkušnje v laboratorijih.....	14
7.5.1	Genski test – test očetovstva	14
7.5.2	Laboratorijska analiza mleka	15
7.6	Metode za genetsko vrednotenje	16
8	MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA SLOVENSKO SANSKO KOZO.....	16
8.1	Program obnovitve pasme	17
8.2	Glavni del rodovniške knjige.....	18
8.3	Dodatni del rodovniške knjige.....	21
8.4	Vpis potomcev živali, vpisanih v dodatni del, v glavni del rodovniške knjige.....	21
9	RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	21
9.1	Razvrščanje čistopasemskih plemenskih kozlov na kmetijskem gospodarstvu	21
9.2	Čistopasemski plemenski kozli priporočeni za naravni pripust	22
10	IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL.....	22
11	ZUNANJI IZVAJALCI	23

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Telesna masa in telesne mere slovenske sanske koze (Vrankar, 2016)	2
Preglednica 2: Rejski cilji za slovensko sansko kozo	7
Preglednica 3: Razvrščanje plemenskih kozlov slovenske sanske pasme v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu.....	22

KAZALO SLIK

Slika 1: Trop koz slovenske sanske pasme (Foto: arhiv BF)	3
Slika 2: Kozel slovenske sanske pasme (Foto: Arhiv BF)	3

KAZALO PRILOG

Priloga A: Primeri zootehniških dokumentov za vodenje porekla in proizvodnje živali	
Priloga B: Navodila za ocenjevanje lastnosti zunanosti in obrazec »List za ocenjevanje živali«	
Priloga E: Opis kontrole mlečnosti po metodi AT4 in opis izračuna mlečnosti	
Priloga F: Metoda napovedovanja plemenskih vrednosti za lastnosti mlečnosti	
Priloga G: Primer zootehniškega spričevala	
Priloga H: Pooblastilo	
Priloga I: Poslovnik	

1 NAMEN REJSKEGA PROGRAMA

Rejski program za čistopasemske plemenske živali slovenske sanske koze se izvaja v skladu z Uredbo o reji živali (Uredba (EU) 2016/1012) na ozemlju Republike Slovenije. Namen reje slovenske sanske koze, ki je slovenska tradicionalna pasma, je prirreja mleka in zgodaj odstavljenih kozličev. Z rejskim programom (RP) za slovensko sansko kozo želimo ohraniti dobro mlečnost ter plodnost in hkrati povečati vsebnost beljakovin in maščob v mleku ter ohraniti velikost populacije ob hkratnem preprečevanju parjenja v sorodstvu. Prav tako želimo ohraniti značilne lastnosti zunanosti pri živalih. Ob ugodnih gospodarskih in okoljskih razmerah želimo povečevati velikost populacije in ob interesu rejcev izboljševati mlečnost in plodnost. Namen rejskega programa je tudi obnovitev pasme, ki je nujno potrebna zaradi majhnega staleža živali v populaciji in zaradi izjemno težkega zagotavljanja čistopasemskih nesorodnih plemenjakov. Program obnovitve pasme je opredeljen v poglavju 8.1 in se navezuje na postopke in metode vpisa čistopasemskih plemenskih živali v rodovniško knjigo za slovensko sansko kozo opredeljene v poglavjih 8.2 in 8.3.

Slovenska sanska koza je mlečna pasma z zelo veliko zmogljivostjo za prirrejo mleka, zato z vidika večje gospodarnosti reje omogoča tudi intenzivno rejo živali, pri kateri se rejci pogosto poslužujejo tako imenovane zgodnje odstavitve kozličev (do petega dne po jaritvi). V bolj ekstenzivnih rejah rejci mladiče odstavljajo pozneje (okrog 40. dne po jaritvi). V rejski program so vključene tako konvencionalne kot tudi ekološke reje, z ali brez dokrmeljevanja živali z močnimi krmili.

Ob izboljšanju gospodarskih lastnosti, bo izvajanje rejskega programa prispevalo tudi k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov. Odbira živali na večjo mlečnost, izboljšano sestavo mleka in boljšo plodnost prispeva k izboljšanju izkoriščanja energije in beljakovin, s tem pa tudi k manjši intenzivnosti izpustov metana in didušikovega oksida. Kot novost za namen učinkovitejšega zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov vključujemo v rejski program tudi analizo mleka za določitev vsebnosti sečnine in števila somatskih celic. Vsebnost sečnine v mleku je pomemben kazalnik uravnoveženosti krmnega obroka oziroma kazalnik oskrbljenosti živali z beljakovinami. Na podlagi informacij o vsebnosti sečnine v mleku je mogoče optimirati krmne obroke in s tem zmanjšati izločanje dušika z blatom in sečem, posredno pa tudi izpuste didušikovega oksida. Preskušanje in odbira plemenskih živali v razmerah spreminjajočega se podnebja prispeva k boljši prilagodljivosti pasme na podnebne spremembe, tako z vidika spremenjene kakovosti krme kot tudi z vidika obvladovanja vročinskega stresa.

2 IME PASME

Slovenska sanska koza (okrajšava: **SA**).

Za kratko poimenovanje pasme pogosto uporabljamo kratico SA, ki predstavlja prvi dve črki v drugi besedi v imenu »slovenska sanska« koza.

3 ZNAČILNOSTI PASME

3.1 IZVOR IN NASTANEK PASME

Slovenska sanska koza spada med alpske pasme koz in je izrazito mlečna pasma. Nastala je z oplemenjevanjem domače populacije koz (domača križana koza in bela balkanska koza) s sansko kozo. Sanska koza je dobila ime po reki in dolini Saanen v Švici od koder izvira. Z oplemenjevanjem z uvozom plemenskih kozlov in semena iz Švice, Avstrije, Nemčije in Francije se je naša prvotna populacija koz približala tipu sanske koze v lastnostih zunanosti in v proizvodnosti.

3.2 ZNAČILNOSTI ZUNANJOSTI PASME

Koze slovenske sanske pasme so bele barve s kratko dlako in kožo, ki je nežna in fina. Koze imajo velik telesni okvir, trup je dolg in slabo omišičen z globokim in širokim prsnim delom. Živali imajo dolge, čvrste in ravne noge. Glava je fina, trikotne oblike z na stran in rahlo naprej štrlečimi ušesi. Vrat je dolg in tanek ter pri nekaterih kozlih delno poraščen z grivo. Kozli imajo daljšo brado kot koze. Na vratu se pogosto pojavljajo zvončki. V populaciji se pojavljajo rogate in brezrožne živali, vendar samcev brez rogov ni priporočljivo odbirati za pleme zaradi pogostega pojava dvospolnikov (hermafroditov) pri potomstvu dveh brezrožnih živali.

Ženske živali imajo dobro pripeto in obsežno vime brez paseskov. Kot izrazito mlečna pasma ima slovenska sanska koza vime z veliko kapaciteto. Seski so enakomerno debeli in srednje dolgi, kar omogoča tako ročno kot strojno molžo. Pri moških živalih so moda dobro pripeta, izenačena in velika, brez napak, kot je razcepljen skrotum. Čeljust je pravilno razvita tako pri moških kot tudi ženskih živalih s pravilnim ugrizom.

Preglednica 1: Telesna masa in telesne mere slovenske sanske koze (Vrankar, 2016)

	Koze	Kozli
Telesna masa, kg	55 - 77	80 in več
Višina vihra, cm	66 - 74	/
Višina križa, cm	64 - 72	/

Telesna masa odraslih koz v povprečju znaša 66 kg. Kozli so težji od koz in dosežejo telesno maso vsaj 80 kg, lahko pa tudi več kot 100 kg. V vohru so koze v povprečju visoke 70 cm, v križu pa 68 cm (preglednica 1).

Slika 1: Trop koz slovenske sanske pasme (Foto: arhiv BF)

Slika 2: Kozel slovenske sanske pasme (Foto: Arhiv BF)

3.3 PROIZVODNE LASTNOSTI

Slovenska sanska koza je sezonsko poliestrična pasma, pri kateri se prsk začne pozno poleti in traja do januarja. Z ustrežno tehnologijo reje je mogoče sezono spolne aktivnosti tudi podaljšati. Namen reje je predvsem za prirejo mleka, medtem ko je vzreja sesnih kozličev drugotnega pomena, a tudi ne zanemarljiva. Večina prirejenega mleka se predela v različne mlečne izdelke. V dobrih pogojih reje lahko dosega zelo visoko mlečnost ter dobro plodnost, zato je primerna za intenzivno rejo, pa tudi za razmeroma ekstenzivno pašno rejo.

V bolj intenzivnih rejah slovenska sanska koza doseže velikost gnezda okrog 1,8 kozličev na gnezdo in mlečnost več kot 700 kg mleka v celi laktaciji s 3,2 % mlečne maščobe in 3,0 % mlečnih beljakovin.

4 GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA

Pasma je razširjena na celotnem območju Republike Slovenije, na katerem se izvaja rejski program za slovensko sansko kozo.

V rodovniško knjigo za slovensko sansko kozo je bilo na dan 31.12.2023 vpisanih 725 živih živali (Poročilo o opravljenem delu znotraj STRP v letu 2023), kar je osnova za rejsko delo in podatek o velikosti populacije. Predniki v rodovniški knjigi prispevajo informacije za oceno plemenskih vrednosti živali. Spremljanje velikosti populacije je eden od rejskih ciljev, kjer je cilj ohranjanje staleža in čim večji delež populacije vključiti v rejski program.

V rejski program za slovensko sansko kozo se lahko vključijo kmetijska gospodarstva, ki svoj trop živali slovenske sanske koze redijo na območju Republike Slovenije. Pravico glede sodelovanja rejcev v RP določa 13. člen Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012. Rejci, ki vstopijo v ta rejski program se zavežejo, da v njem sodelujejo po pravilih, ki jih določa ta rejski program. Obveznosti in pravice rejcev so navedene tudi v Poslovníku Društva ([Priloga I](#)).

5 IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Identifikacijo in registracijo za vso drobnico v Sloveniji vodi Sektor za identifikacijo in registracijo ter informacijske sisteme (SIRIS) znotraj Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) v okviru Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP). Vse živali vrste koza v vseh tropih po Sloveniji morajo biti označene (identificirane) in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali v zvezi z identifikacijo in registracijo domačih živali.

Rejec, ki s svojimi živalmi vstopi v ta rejski program, mora zagotoviti znano poreklo ob vsaki identifikaciji novorojene živali, zato jih mora čimprej po rojstvu ustrezno označiti in zagotoviti sledljivost porekla. Evidenca porekla čistopasemskih plemenskih živali slovenske sanske koze se vodi v informacijskem sistemu Centralne podatkovne zbirke (CPZ) Drobnica (CPZ Drobnica). Živali, ki so vključene v ta rejski program se vpišejo v rodovniško knjigo za

slovensko sansko kozo. Rodovniška knjiga za slovensko sansko kozo je del informacijskega sistema CPZ Drobница. Za rejsko društvo rodovniško knjigo tehnično vodi zunanji izvajalec – Biotehniška fakulteta, Univerze v Ljubljani.

Pred vpisom v rodovniško knjigo (RK) za slovensko sansko kozo morajo biti živali posamezno identificirane in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali. Žival se v rodovniško knjigo vpiše pod identifikacijsko številko, ki jo ima žival vpisano na sredstvu za identifikacijo drobnice. Žival se ob vpisu v rodovniško knjigo evidentira pod tekočo zaporedno številko vpisa v rodovniško knjigo. Številka vpisa v rodovniško knjigo je razvidna tudi na zootehniškem spričevalu za posamezno žival.

Rejec, ki s svojimi živalmi sodeluje v tem rejskem programu, mora ob vsaki identifikaciji novorojene živali evidentirati tudi njeno poreklo. Evidentiranje porekla novorojene živali se zagotovi z izpolnitvijo zootehniških dokumentov »Dnevnik pripustov za koze« in »Podatki o jaritvah« (Priloga A), vključno z rojstno maso, potekom poroda in usodo oziroma stanjem kozliča. Za tehtanje novorojenih živali je odgovoren rejec, zootehniški dokument »Podatki o jaritvah« pa izpolni kontrolor območnega kmetijsko gozdarskega zavoda Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) ali rejec. Za označitev novorojene živali na način zagotavljanja sledljivosti porekla je odgovoren rejec sam.

Naloge rejca za zagotavljanje evidentiranja porekla novorojene živali so:

- označitev kozliča takoj po rojstvu na način kot to določa pravo Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali,
- tehtanje novorojenega kozliča takoj po rojstvu,
- beleženje podatkov o rojstvu kozliča.

Za namen evidentiranja porekla, rejec zabeleži naslednje osnovne podatke:

- identifikacijsko številko koze, ki je jarila (matere kozliča),
- datum jaritve (poroda),
- zaporedno jaritev koze,
- število rojenih in živorojenih kozličev v gnezdu,
- identifikacijsko številko, spol in barvo posameznega kozliča,
- identifikacijsko številko očeta kozliča.

Na zootehniškem dokumentu »Podatki o jaritvah« se zbirajo tudi informacije o morebitnih genetskih napakah novorojenega kozliča in podatki potrebni za kontrolo plodnosti (velikost gnezda). Potrjen zootehniški dokument »Podatki o jaritvah« je lahko v elektronski ali fizični obliki. V primeru elektronskega vnosa s strani rejca, dokument potrди rejec. V primeru fizične oblike pa dokument potrди tudi kontrolor območnega zavoda KGZS. Potrjen zootehniški dokument »Podatki o jaritvah« je predpogoj za vpis novorojene živali v rodovniško knjigo. Znani podatki se upoštevajo pri odbiri moških kandidatov za naravni pripust in ženskih živali za nadaljnjo plemensko rejo.

Podatki zapisani na zootehniških dokumentih »Dnevnik pripustov za koze« in »Podatki o jaritvah« dokazujejo poreklo novorojene živali. Za živali, ki jih rejec odbere za nadaljnjo rejo se podatki vpišejo na zootehniški dokument »Odbira in sprejem v rodovnik« (Priloga A). Dokument je lahko izpolnjen v elektronski obliki ali v fizični obliki. V primeru elektronskega

dokumenta le tega potrdi rejec, v primeru fizične oblike pa ga potrdita rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS.

Na podlagi predhodnih podatkov o naravnem pripustu koz in podatkov o jaritvi (rojstvu živali) ter podatkov iz potrjenega dokumenta »*Odbira in sprejem v rodovnik*« se odbrane plemenske živali vpišejo v rodovniško knjigo.

Za Društvo podatke iz zootehniških dokumentov za spremljanje porekla zbirajo rejci in območni zavodi KGZS. Podatki se vnesejo v CPZ Drobница preko elektronskih zootehniških dokumentov ali preko dokumentov v fizični obliki. Vnos podatkov v CPZ Drobница izvede rejec sam ali to zanj stori zunanji izvajalec.

6 REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI

Rejsko in selekcijsko delo pri slovenski sanski kozi temeljita na aktivni populaciji čistopasemskih koz in kozlov vpisanih v Rodovniško knjigo za slovensko sansko kozo. Za namen doseganja rejskih in selekcijskih ciljev spremljamo poreklo in gospodarsko pomembne proizvodne lastnosti. Lastnosti pasme se dolgoročno oblikujejo preko zastavljenih rejskih ciljev, ki morajo omogočati čimbolj gospodarno rejo. H gospodarsko pomembnim lastnostim pri slovenski sanski kozi spadajo predvsem lastnosti mlečnosti in plodnosti. Za nadaljnjo rejo se odbirajo živali skladno s selekcijskimi in rejskimi cilji.

Rejski cilji morajo biti usmerjeni tako, da rejcem omogočajo čimbolj gospodarno rejo živali. Lastnosti pasme, ki se oblikujejo dolgoročno preko zastavljenih rejskih ciljev, morajo omogočati dobro prirejo mleka in hkrati ohraniti ali izboljšati lastnosti plodnosti. Rejski cilj v osnovi temelji na izpolnjevanju pasemskih značilnosti opisanih v poglavjih 3.2 in 3.3.

Med rejske cilje vključujemo tudi ohranjanje stabilne velikosti populacije z okoli 600 do 800 čistopasemskimi plemenskimi živalmi in povečevanje velikosti populacije ob ugodnih gospodarskih in okoljskih razmerah. Velikost populacije spremljamo na podlagi števila vpisanih aktivnih (živih) čistopasemskih živali v Rodovniški knjigi za slovensko sansko kozo.

Pri slovenski sanski kozi je rejski cilj ohraniti ali izboljšati mlečnost in plodnost. Lastnosti plodnosti spremljamo preko posameznih parametrov plodnosti, kot je velikost gnezda (število rojenih in število živorojenih kozličev na gnezdo).

Glavni rejski cilji pri slovenski sanski kozi so predstavljeni v preglednici 2.

Preglednica 2: Rejski cilji za slovensko sansko kozo

Lastnost	Rejski cilj
Velikost populacije	Ohranjanje ali povečevanje velikosti populacije ob dobrih okoljskih in gospodarskih razmerah
*Količina mleka	Povečevanje ob dobrih okoljskih in gospodarskih razmerah in ohranjanje ob doseženem cilju (ohranjanje več kot 700 kg v celi laktaciji), hkrati vplivamo na izpuste toplogrednih plinov, ki se ob povečanju mlečnosti zmanjšajo
*Vsebnosti maščobe in beljakovin v mleku	Ohranjanje ob doseženem cilju (cilj: maščoba 3,2 %, beljakovine 3,1 % v laktaciji)
***Vsebnost sečnine v mleku	Cilj je zbiranje podatkov o vsebnosti sečnine v mleku. Ob dovolj veliki količini podatkov določiti strokovna priporočila za interval normalne vsebnosti ter nato ohranjati vsebnost znotraj priporočil s čimer dosežemo tudi cilj zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov.
**Velikost gnezda	Povečanje in ohranjanje dobre plodnosti ob doseženem cilju (cilj: 2,0 rojenih kozličev/gnezdo), hkrati vplivamo na izpuste toplogrednih plinov, ki so zmanjšani zaradi večje prireje jagnjet na žival v njeni življenjski dobi
Lastnosti zunanosti	Ohranjanje živali v značilnem telesnem okvirju in korektnih oblik, brez večjih fenotipskih napak
Dnevni prirast kozličev	Ohranjanje dnevnega prirasta ob doseženem cilju
Preprečevanje parjenja v sorodstvu	Načrtno parjenje koz s čim manj sorodnimi plemenjaki
Temperament	Ohranitev živahnega temperamenta, izločanje agresivnih živali
Dolgoživost	Zaželena je dolga proizvodna doba, spremljamo s parametrom starost živali ob izločitvi, število jaritev v življenjski dobi, življenjska prireja mleka
Odpornost in prilagodljivost	Dobra prilagodljivost na težje in skromne pogoje reje
Vime in seski	Vime naj bo dobro pripeto, s srednje debelimi in srednje dolgimi seski, ki so pravilno postavljeni, da omogočajo enostavno strojno molžo, brez paseskov
Materinske lastnosti	Dobro izraženo skrbištvost matere za novorojene kozličke, večja preživetvena sposobnost novorojenih kozličev
Rogatost	Obvezna pristnost rogov pri kozlih

*Lastnost je genetsko vrednotena (napovedovanje plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti)

**Lastnost bo genetsko vrednotena v roku dveh let

***Uporaba podatka o vsebnosti sečnine pri drobnici ni razširjena zato želimo ta podatek vključiti v rejski program ter na podlagi dovolj velike količine podatkov določiti strokovna priporočila za normalne vsebnosti sečnine v kozjem mleku v naših pogojih reje.

Pri odbiri živali upoštevamo značilnosti pasme in dajemo prednost živalim z boljšimi lastnostmi zunanosti. Pri slovenski sanski kozji je zaželen dolg trup, dovolj globoka in široka prsa ter širok križ, ki zagotavljajo velik telesni okvir izrazito mlečne živali. Širok križ je osnova za dobro pripetost vimena zadaj in razvoj večje prostornine vimena. Živali, ki so primerno široke v križnem predelu, imajo tudi lažje porode. Hrbet naj bo raven, križ rahlo pobit, ravne sprednje in zadnje noge s pravilnim kotom skočnega sklepa in pravilnimi biclji (ne premehki in ne prestrmi).

Pri odbiri ženskih živali smo pozorni na obliko in pripetost vimena. Želimo dobro pripeto vime, dolžina, debelina in položaj seskov so tiste lastnosti, ki omogočajo čimbolj enostavno strojno molžo. Seski morajo biti izenačeni, ne smejo biti predolgi niti prekratki, ne predebeli ali pretanki, kar bi oteževalo strojno molžo. V populaciji slovenske sanske koze niso zaželene živali s paseski na vimenu, zato takšne živali izločamo. Glava je fina, trikotne oblike z na stran

in rahlo naprej štrlečimi ušesi. Samice so rogate ali brezrožne, medtem ko je rogatost pri odbranih kozlih obvezna. Preverjamo tudi pravilnost ugriza in zabeležimo morebitne napake na čeljusti. Takšne živali se slabše pasejo, kar se pogosto odraža v slabši telesni kondiciji.

Lastnosti zunanosti so posredno povezane s proizvodnimi lastnostmi živali oziroma z gospodarsko bolj pomembnimi lastnostmi. Ocenjevanje lastnosti zunanosti se v populaciji slovenske sanske koze izvaja na način linearnega ocenjevanja lastnosti zunanosti pri moških živalih v pogojih reje (na kmetijskih gospodarstvih). Sistem ocenjevanja lastnosti zunanosti je opisan v [Prilogi B](#).

Med rejske cilje vključujemo tudi lastnosti, kot so temperament, dolgoživost, odpornost in prilagodljivost na težke in skromne pogoje reje. Tako dajemo poseben poudarek tudi tistim sekundarnim lastnostim zunanosti, ki so pomembne za dolgoživost, odpornost in prilagodljivost. Pomemben rejski cilj je tudi ohranjanje dobrih materinskih lastnosti. Najpomembnejša materinska lastnost, ki jo je potrebno stalno izboljševati, je dobro izražanje skrbništva matere za novorojene kozličke. Rejec pri odbiri mladih živali za pleme upošteva materinske lastnosti matere kozličke. Rejci ne odbirajo za nadaljnjo rejo kozličev od mater, ki slabo skrbijo za svoje mladičke. Temperament živali lahko ocenimo subjektivno, nezaželene so živali, ki kažejo agresivno obnašanje (predvsem kozli), zaželena je žival živahnega temperamenta. Posredni pokazatelji dolgoživosti pri slovenski sanski kozi so starost živali ob izločitvi, število jaritev v življenjski dobi, število rojenih in živorojenih mladičev v življenjski dobi živali ter življenjska prireja mleka, ki jih upoštevamo pri odbiri živali. Intenzivnost rasti kozličev (dnevni prirast do odstavitve) je pri pasmah za prirejo mleka manj pomembna lastnost, kljub temu pa ni zanemarljiva. Vitalni in hitro rastoči kozlički so prvi znak dobre matere z veliko mlečnostjo, poleg tega se hitro rastoči sesni kozlički prej in lažje prodajo za zakol. Kontrola rasti kozličev v pogojih reje se pri slovenski sanski kozi po tem rejskem programu ne izvaja.

Pomembne gospodarske lastnosti pri slovenski sanski kozi so lastnosti mlečnosti, kot so količina prirejenega mleka v laktaciji in standardni laktaciji oziroma standardnem obdobju molže ter vsebnosti maščobe in beljakovin v mleku. Metoda izvajanja kontrole mlečnosti je opisana v poglavju 7.3.

Med selekcijske cilje spadajo lastnosti, pri katerih zagotavljamo genetsko variabilnost, ki je osnova za genetski napredek pasme. V ta namen se v okviru rejskega programa spremljajo posamezne gospodarsko pomembne lastnosti v populaciji, ki so vključene v genetsko vrednotenje (izračun plemenskih vrednosti). V genetsko vrednotenje so pri slovenski sanski kozi vključene lastnosti mlečnosti.

Za lastnost velikosti gnezda (število rojenih kozličev) se v rejskem programu za slovensko sansko kozo predvideva implementacija genetskega vrednotenja v prihodnjih dveh letih.

Za lastnosti mlečnosti želimo v okviru tega rejskega programa ohranjati pozitivne genetske spremembe najmanj na sedanjem nivoju, ob preprečevanju parjenja v sorodstvu in preprečiti negativne genetske spremembe.

7 LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI

Lastna preizkušnja se po tem rejskem programu izvaja na živalih samih ali na njihovih potomcih v pogojih reje, v laboratorijih in drugih nosilcih dejavnosti.

Lastna preizkušnja živali in ocenjevanje genetske vrednosti se izvajata v skladu s pravili iz priloge III Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012.

Lastno preizkušnjo v pogojih reje lahko opravljamo po metodah A (imenovani zunanji izvajalec), B (rejec) ali C (kombinacija obojega).

V okviru tega rejskega programa se izvaja naslednje preizkušnje:

- preizkušnja (kontrola) plodnosti,
- preizkušnja (kontrola) mlečnosti,
- biološki test,
- ocenjevanje lastnosti zunanosti,
- preizkušnja v laboratorijih.

7.1 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) PLODNOSTI V POGOJIH REJE

Preizkušnjo plodnosti v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (kombinacija rejca in kontrolorja).

Za namen preizkušnje plodnosti pri kozah se zbirajo podatki o jaritvah za vsako posamezno kozo v tropu, ki je vključena v rejski program oziroma je vpisana v rodovniško knjigo. Rejec za zagotavljanje porekla novorojenih kozličev beleži tudi dnevnik pripustov koz (matere), kamor za vsak trop koz vpiše identifikacijsko številko plemenjaka (očeta), ki je bil odbran za naravni pripust v tropu oziroma v posamezni skupini koz. Rejec za vsako posamezno kozo, ki je jarila, zabeleži datum poroda (datum jaritve), zaporedno jaritev in število rojenih ter število živorojenih kozličev. Rejec takoj po jaritvi poskrbi za označitev novorojenih kozličev z neponovljivo identifikacijsko številko in tako zagotovi sledljivost porekla. Rejec takoj po označitvi novorojenih kozličev oziroma najkasneje v roku 24 ur vse živorojene kozličce v gnezdu tudi stehta in zabeleži rojstno maso vsakega kozliča. Priporočljivo je, da se za tehtanje znotraj posameznega tehtalnega obdobja uporablja tehtnica, ki naj omogoča merjenje z natančnostjo vsaj 0,5 kg (za rojstno maso priporočljiva natančnost 0,1 kg) (ICAR guidelines, Section 21, junij 2021). Evidentiranje podatkov o plodnosti (število rojenih in število živorojenih kozličev) se zagotovi z izpolnitvijo zootehniškega dokumenta »Podatki o jaritvah« (Priloga A), vključno s stehtano rojstno maso, potekom poroda in stanjem kozliča. Na dokument »Podatki o jaritvah« se zabeležijo tudi ostali podatki potrebni za vodenje porekla, ki so opisani v poglavju 5. Za evidentiranje podatkov o plodnosti in za tehtanje novorojenih kozličev poskrbi rejec.

Podatki za spremljanje kontrole plodnosti, ki se evidentirajo na dokument »Podatki o jaritvah« so:

- identifikacijska številka matere,
- zaporedna jaritev,
- datum jaritve,
- število rojenih kozličev,
- število živorojenih kozličev,
- potek poroda,
- identifikacijska številka očeta,
- identifikacijska številka kozliča,
- spol kozliča (moški, ženski, dvospolnik),
- barva kozliča,
- pasma kozliča,
- rojstna masa kozliča,
- stanje kozliča ob rojstvu (pogin, mrtvorojen, spaček),
- rogatost kozliča,
- materinske lastnosti matere (skrb za kozliča; dobra mati, slaba mati).

Podatki na dokumentu »Podatki o jaritvah« so pogoj za preizkušnjo plodnosti pri posamezni živali v rejskem programu. Zootehniški dokument »Podatki o jaritvah« lahko izpolni (v elektronski ali fizični obliki) rejec sam (B metoda) ali pa to zanj opravi kontrolor (v elektronski ali fizični obliki) ob prvem obisku, čimprej po jaritvah (C metoda). V primeru izpolnjevanja dokumenta s strani rejca, le tega potrdi rejec, v primeru izpolnjevanja dokumenta s strani kontrolorja, le tega s podpisom potrdita rejec in kontrolor. V primeru elektronskega poslovanja vnos izvede rejec ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos v CPZ Drobница, izvede rejec ali kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Na podlagi zbranih podatkov v okviru preizkušnje plodnosti se naredi analiza lastnosti plodnosti za vse koze, ki so bile v koledarskem letu vključene v preizkušnjo plodnosti. Rezultate analize plodnosti prejmejo vsi rejci enkrat letno za vsako posamezno kozo, ki je bila vključena v rejski program. Izpis analize plodnosti zajema rezultate o zadnji jaritvi vsake koze v koledarskem letu in prirejo posamezne koze. Analizo podatkov o plodnosti izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Rezultati analize plodnosti so rejcem za lasten trop razvidni tudi preko dostopa v CPZ Drobница.

V letu 2024 bo narejena raziskovalna naloga za razvoj statističnega modela za napovedovanje plemenske vrednosti za lastnosti plodnosti. Predvidevamo, da bomo genetsko vrednotenje posameznih lastnosti plodnosti (velikost gnezda) implementirali v prihodnjih dveh letih. Rejski program bo takrat dopolnjen s priložjo z opisom modela za ocenjevanje plemenske vrednosti za lastnosti plodnosti.

7.2 BIOLOŠKI TEST V POGOJIH REJE

Biološki test v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (rejec in kontrolor).

Biološki test se izvaja hkrati s preizkušnjo plodnosti, prav tako se podatki o biološkem testu evidentirajo na skupnem zootehniškem dokumentu »Podatki o jaritvah« ([Priloga A](#)). Ta dokument uporabljamo tako za vodenje podatkov o plodnosti, kot tudi za vodenje podatkov o

biološkem testu, hkrati pa je ta dokument tudi predpogoj za zagotavljanje porekla novorojenih živali. Na ta način se izognemo nepotrebnemu prepisovanju podatkov.

Rejec zabeleži naslednje podatke o biološkem testu takoj po rojstvu oziroma najkasneje 24 ur po rojstvu:

- identifikacijska številka matere,
- potek poroda,
- spol kozliča,
- usoda kozliča ob rojstvu (pogin, mrtvorojen), kamor se zabeleži tudi morebitne:
- genetske napake in posebnosti kozliča (spaček in drugo).

Osnovni cilj izvajanja biološkega testa je preprečevanje širjenja morebitnih genetskih napak oziroma nezaželenih lastnosti zunanosti v populaciji kozličev za naslednje generacije. Pri biološkem testu se posveča posebna pozornost morebitnim prirojenim napakam in nezaželenim lastnostim zunanosti. Vključeno mora biti čim večje število živali, saj se prirojene napake, katerih nosilci so recesivni geni z zelo majhno frekvenco, običajno redko pojavljajo v populaciji. Kozliči, vključeni v biološki test, so potomci mater, ki so vpisane v rodovniško knjigo.

Potek poroda je podatek, ki ga lahko oceni le rejec živali. Rejec živali je prvi in največkrat edini prisoten pri porodu. V primeru, ko je porod enostaven in ni potrebne pomoči, rejec označi potek poroda, kot lahek ali normalen. V primeru, ko je pri porodu potrebna pomoč rejca ali veterinarja, se potek poroda označi kot težek. Pri tem moramo ločiti med težkimi porodi s poginom kozliča in drugimi stopnjami težavnosti porodov. Za potek jaritve uporabljamo naslednji šifrant oziroma stopnje težavnosti jaritve:

- 1 – lahka,
- 2 – normalna,
- 3 – težka, potrebna pomoč,
- 4 – težka s poginom mladiča (do 24 ur po porodu),
- 5 – abortus v zgodnjem obdobju brejosti,
- 6 – abortus v zadnjem obdobju brejosti.

Za spol kozliča se zabeleži spol na podlagi šifranta:

- 1 – moški spol,
- 2 – ženski spol,
- 3 – dvospolnik.

V rubriko »usoda« kozliča se zabeleži stanje mladičev ob rojstvu na podlagi šifranta:

- 1 – pogin,
- 2 – mrtvorojen,

in morebitne prirojene lastnosti ali nezaželene lastnosti zunanosti v populaciji kozličev, kot je

3 – spaček.

Za Društvo podatke o biološkem testu zbira rejec sam (B metoda) ali rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS (C metoda). V primeru elektronskega poslovanja, vnos izvede rejec sam ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos podatkov v informacijski sistem CPZ Drobница izvede rejec ali kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.3 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) MLEČNOSTI V POGOJIH REJE

Preizkušnja (kontrola) mlečnosti koz v pogojih reje se izvaja po metodi A, kar pomeni, da nalogo opravljajo zunanji izvajalci.

Mlečnost slovenske sanske koze se spremlja na osnovi zbiranja podatkov o prireji mleka za vsako posamezno žival v laktaciji, ki je vključena v ta rejski program. Kontrola mlečnosti se opravlja po standardni referenčni metodi AT4 (ICAR), opisani v [Prilogi E](#) (ICAR, 2018).

Po metodi AT4 kontrolor izvede kontrolo mlečnosti pri vseh kozah v tropu (v rejskem programu) enkrat mesečno v razmaku 28 do 34 dni, izmenično zjutraj ali zvečer.

Kontrola se opravlja ob istem času, kot poteka molža na nekontroliran dan. Kontrola mlečnosti se opravlja le pri kozah, kjer so vsi mladiči že odstavljeni in ne sesajo več pri materi. Rejec mora poskrbeti za evidenco datuma odstavitve za vsako žival ali skupino živali.

Za obisk pri rejcu za namen izvajanja kontrole mlečnosti se dogovorita kontrolor in rejec, pri čemer upoštevata obvezni časovni interval med dvema kontrolama. Pred prvo kontrolo mlečnosti morajo biti v CPZ Drobница vneseni podatki o jaritvah vseh koz, ki bodo v kontroli mlečnosti. Vneseni podatki o jaritvi so pogoj za vnos podatkov kontrole mlečnosti.

Kontrolor ob vsaki kontroli mlečnosti izmeri količino namolzenega mleka z mlečnim merilcem in odvzame vzorec mleka od vsake koze posebej za laboratorijsko analizo mleka. Kontrolor vzorce mleka takoj po odvzemu ustrezno označi in shrani. Pri vsaki kontroli mlečnosti mora kontrolor poskrbeti tudi za vpis podatkov o kontroli mlečnosti v zootehniški dokument »Zapisnik o odvzemu in analizah vzorcev mleka« ([Priloga A](#)). Vzorce mleka nato skupaj s priloženim »Zapisnikom o odvzemu in analizah vzorcev mleka« posreduje v laboratorij za mleko, kjer se določi vsebnosti maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter število somatskih celic v mleku. Zootehniški dokument »Zapisnik o odvzemu in analizah vzorcev mleka« vsebuje naslednje informacije:

- datum začetka molže tropa (ob prvi kontroli mlečnosti),
- tehnologija odstavitve mladičev v tropu (zgodnja – do 5 dni starosti ali pozna),
- način molže (ročna, strojna),
- število molž na dan (molža 1x ali 2x dnevno),
- lokacija molže (v primeru molže na planini),
- datum kontrole mlečnosti,
- čas molže (jutranja, večerna),

- identifikacijska številka živali,
- namolzena količina mleka za posamezno žival, odčitana na mlečnem merilcu,
- znamka mlečnega merilca,
- datum konca molže oziroma datum presušitve, če je žival presušena,
- v primeru izločitve živali ali izpada iz kontrole mlečnosti tudi datum in vzrok.

Podatke o kontroli mlečnosti, navedene na »Zapisniku o odvzemu in analizah vzorcev mleka« nato dopolnijo še v laboratoriju za mleko s pripadajočimi podatki o vsebnostih maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter številu somatskih celic v vzorcih mleka. Vsi podatki iz kontrole mlečnosti se nato v CPZ Drobница vnesejo elektronsko.

Ob vnosu podatkov kontrole mlečnosti v CPZ Drobница se podatki preverijo, odpravijo morebitne napake (manjkajoči podatki, ni podatka o jaritvi posamezne koze, kontrola mlečnosti pa se je izvedla, itd.), se analizirajo in arhivirajo. Takoj po vnosu kontrole mlečnosti se izpišejo rezultati kontrole mlečnosti in izračunajo delni laktacijski izračuni, ki se vsak mesec v nekaj dneh po izvedbi kontrole mlečnosti posredujejo rejcem. Do rezultatov kontrole mlečnosti, delnih laktacijskih izračunov in laktacijskih zaključkov lahko rejci za lasten trop dostopajo tudi na spletni strani rejskega društva www.drobnica.si.

Laktacijske zaključke oziroma rezultate prireje mleka po posamezni kozi slovenske sanske pasme prikazujemo za celo laktacijo, kot tudi za standardno laktacijo oziroma standardno obdobje molže, enkrat letno po zaključeni laktaciji pri vseh živalih v tropu. Pri slovenski sanski kozi sta bila uvedena standardna laktacija (pri tropih z zgodnjo odstavitvijo kozličev – do vključno 5. dne po jaritvi) ter standardno obdobje molže (pri tropih s pozno odstavitvijo kozličev – kasneje kot 5. dan po jaritvi) v letu 2022 na podlagi raziskovalne naloge in na podlagi priporočil Mednarodnega odbora za kontrolo proizvodnosti živali (ICAR, 2018). ICAR priporočila priporočajo določitev trajanja standardne laktacije oziroma določitev trajanja standardnega obdobja molže, ki je blizu povprečni dolžini laktacije oziroma blizu povprečni dolžini obdobja molže pri posamezni pasmi. Nekateri rejci slovenske sanske koze kozliče odstavljajo zgodaj (do 5. dneva starosti kozličev), zato je bila v tej podpopulaciji slovenskih sanskih koz smiselna določitev standardne laktacije. Večina rejcev se še vedno poslužuje pozne odstavitve (najpogosteje okoli 40. dneva starosti kozličev), zato je bila v tem primeru bolj smiselna določitev standardnega obdobja molže. V okviru raziskovalne naloge je bilo na podlagi analiz podatkov mlečnosti v letih 2005 do 2019 določeno, da standardna laktacija traja od dneva jaritve do 240. dne po jaritvi (pri podpopulaciji slovenske sanske koze z zgodnjo odstavitvijo) standardno obdobje molže pa traja od 40. do 240. dne po jaritvi (pri podpopulaciji slovenske sanske koze s pozno odstavitvijo). Namen uvedbe standardne laktacije ter standardnega obdobja molže je doseganje boljše primerljivosti lastnosti mlečnosti med živalmi znotraj obeh podpopulacij slovenske sanske koze. Od vključno leta 2022 dalje laktacijske zaključke po posameznih kozah slovenske sanske koze prikazujemo na oba načina (za obdobje cele laktacije in za obdobje standardne laktacije oziroma standardnega obdobja molže), saj na ta način ohranimo boljšo primerljivost z rezultati prireje mleka v preteklih letih.

V analizo mlečnosti v celi laktaciji in v standardni laktaciji oziroma v standardnem obdobju molže se vključijo vse koze, ki so v določenem obdobju zaključile z laktacijo in so imele najmanj tri zaporedne kontrole mlečnosti v laktaciji.

Za Društvo kontrolo mlečnosti izvede kontrolor območnega KGZ, analizo vzorcev mleka pa izvede Laboratorij za mleko pri KGZ Nova Gorica. Vnos v informacijski sistem CPZ Drobница se izvede preko elektronskega poslovanja med laboratorijem za mleko in Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani. Analizo podatkov, delne laktacijske izračune vsak mesec po končani kontroli mlečnosti in laktacijske zaključke v celi laktaciji ter standardni laktaciji oziroma standardnem obdobju molže izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.4 OCENJEVANJE LASTNOSTI ZUNANJOSTI

Lastnosti zunanosti živali so genetsko povezane (korelirane) z gospodarsko pomembnimi proizvodnimi lastnostmi, kot so zmogljivost rasti, mlečnost, dolgoživost, itd., zato ima ocenjevanje lastnosti zunanosti velik pomen.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti pri kozlih izvaja imenovana strokovna Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust ([Poglavje 9.1 tega rejskega programa](#)). Ocenjevanje lastnosti zunanosti se izvaja pri:

- mladih kozlih slovenske sanske pasme v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu, odbranih za naravni pripust.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti živali poteka po sistemu linearnega opisovanja in ocenjevanja živali opisanega v [Prilogi B](#) tega rejskega programa. Ocenjuje se posamezne telesne lastnosti, ki so združene v sklope telesnih lastnosti (okvir, oblike, omišičenost in moda). Poleg tega se zabeleži tudi morebitne napake lastnosti zunanosti (na čeljusti, zasnova za rogatost, število paseskov, razcepljen skrotum itd.).

Po tem načinu ocenjevanja lastnosti zunanosti se ocenjuje čistopasemske kozle, kandidate za naravni pripust v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se zabeleži na »*List za ocenjevanje živali*« ([Priloga B](#)). Ocene za vsako posamezno ocenjevano lastnost zunanosti, kot tudi skupna ocena lastnosti zunanosti se vnesejo iz dokumenta »*List za ocenjevanje živali*« v CPZ Drobница.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se upošteva kot eden izmed kriterijev za razvrstitev kozla v kakovostni razred.

Za Društvo ocenjevanje lastnosti zunanosti plemenjakov izvedejo predstavniki zunanjih izvajalcev KGZS in Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Za Društvo vnos v CPZ Drobница in analize lastnosti zunanosti izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.5 PREIZKUŠNJE V LABORATORIJIH

7.5.1 Genski test – test očetovstva

V okviru rejskega programa po potrebi opravljamo genotipizacijo za preverjanje pravilnosti zapisanega porekla (rodovnika) živali. Na ta način izvajamo notranjo kontrolo nad pravilnostjo zapisanih podatkov v rodovniku živali na določenem deležu živali v rodovniški knjigi.

Za preverjanje pravilnosti zapisanega porekla (rodovnika) živali se uporabljajo SNP genetski označevalci. Metoda se uporablja za naključno preverjanje porekla živali za potrditev podatkov o poreklu na zootehniških dokumentih. Za preverjanje porekla je v rabi standardni set SNP označevalcev, ki ga v rednih primerjalnih testih preverja ISAG (International Society for Animal Genetics) in omogoča izločitev napačnih prednikov z več kot 99 % verjetnostjo.

Na podlagi rezultatov genotipizacije (paternity test) – test očetovstva, ki jih prejmemo iz komercialnega laboratorija, se poreklo potrdi ali ovrže. Na podlagi pravih podatkov o poreklu živali se v rodovniško knjigo doda še certifikat o potrditvi porekla s testom očetovstva. Rejca se opozori na pomembnost zagotavljanja pravilnega porekla za živali, ki jih želi vpisati v rodovniško knjigo.

Vse postopke v zvezi s preverjanjem porekla (odvzem biološkega materiala, označevanje vzorcev biološkega materiala, pošiljanje vzorcev v laboratorij, prejem in interpretacijo rezultatov ter vnos v CPZ Drobница za rejsko društvo izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.5.2 Laboratorijska analiza mleka

Analiza mleka se izvaja v skladu s standardi IDF 141C:2013, ISO 9622:2013 (maščoba, beljakovine in laktoza ter sečnina) ter ISO 13366-2:2006 in IDF 148-2:2006 (somatske celice).

Določanje vsebnosti mlečne maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter ugotavljanje števila somatskih celic v mleku se izvaja z aparaturama Milcoscan in Fossomatic oziroma krajše COMBIFOSS, globalnega proizvajalca aparatov za analitiko *FOSS analytics* po standardni metodi v skladu s standardoma IDF 141C:2013 in ISO 9622:2013. Obe aparaturi sta sestavljeni v delu odvzema vzorca – dve pipeti – vsaka pelje vzorec v svojo aparaturo. Programska oprema, vključno s statistično obdelavo rezultatov, za nadzor nad aparaturami je integrirana v obeh aparaturah, svetovno prepoznavna in preizkušena.

Ugotavljanje števila somatskih celic se izvaja z uporabo fluoro-opto-elektronskih števec v skladu s standardoma ISO 13366-2:2006 in IDF 148-2:2006.

V okviru rejskega programa se izvede laboratorijska analiza mleka za določitev vsebnosti maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter števila somatskih celic v mleku. Število somatskih celic je pomemben kazalnik zdravja vimena in lahko bistveno prispeva k pravočasnemu ukrepanju v primeru povečanega števila. Vsebnost sečnine v mleku pa je predvsem pomemben kazalnik uravnoveženega krmnega obroka oziroma kazalnik oskrbljenosti živali z beljakovinami. Krmni obrok in vsebnost beljakovin ter energije v njem, postaja vedno bolj pomemben tudi z vidika zmanjševanja toplogrednih plinov in spremljanja dobrega počutja živali. Zaradi približevanja k novim smernicam v živinoreji poleg vsebnosti beljakovin, maščobe in laktoze spremljamo tudi vsebnost sečnine v mleku in število somatskih celic.

Analizo vsebnosti mlečne maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter ugotavljanje števila somatskih celic za Društvo izvede Laboratorij za mleko pri KGZ Nova Gorica, ki zagotavlja uporabo zgornjih metod in opreme v skladu z omenjenimi standardi.

7.6 METODE ZA GENETSKO VREDNOTENJE

Genetsko vrednotenje je vezano na lastnosti, katerih fenotipske vrednosti se merijo ali ocenjujejo in je za njih zbrano že dovolj veliko število podatkov, ki je potrebno za točnost napovedi. Genetsko vrednotenje vključuje spremljanje porekla, zbiranje podatkov o fenotipu, pripravo podatkov, napovedovanje plemenskih vrednosti za posamezne lastnosti, skladiščenje in presojo ustreznosti statističnih modelov za napovedovanje plemenskih vrednosti ter razvoj in vzdrževanje aplikacij za analize in preglede podatkov.

Za napovedovanje plemenskih vrednosti uporabljamo metode, ki so znanstveno sprejemljive v skladu z uveljavljenimi zootehničskimi načeli. Za napovedovanje plemenskih vrednosti se pridobijo podatki o lastnostih in poreklu iz CPZ Drobna. Rezultati se arhivirajo v CPZ Drobna.

Ocenjevanje genetske vrednosti je v skladu s pravili iz Priloge III in Poglavja V Uredbe o reji živali. Za ocenjevanje genetske vrednosti plemenskih živali slovenske samske kozje je Rejsko društvo imenovalo zunanjega izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani (druga priznana organizacija v reji drobnice). Država članica oziroma njen pristojni organ (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) je z odločbo št. 33205-63/2023/8 pooblastilo zunanjega izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani za izvajanje naloge ocenjevanja in napovedovanja genetske vrednosti za plemenske ovce in kozje. Pri ocenjevanju genetske vrednosti zunanji izvajalec sledi pravilom in standardom Mednarodnega odbora za kontrolo proizvodnosti živali (ICAR).

Plemenske vrednosti se pri slovenski samski kozji ocenjujejo za lastnosti mlečnosti. Statistični model za ocenjevanje plemenskih vrednosti za lastnosti mlečnosti je opisan v [Prilogi F](#). Plemenske vrednosti v obliki izpisov v fizični obliki prejmejo rejci, ki so vključeni v ta rejski program. Plemenske vrednosti so na voljo rejcem za lasten trop tudi preko vstopa v CPZ Drobna. Plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti so zapisane tudi na zootehničkem spričevalu za plemenskega kozla in plemensko kozo.

Za lastnost velikost gnezda (število rojenih kozličev) se v rejskem programu za slovensko samsko kozo predvideva implementacija genetskega vrednotenja v prihodnjih dveh letih.

8 MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA SLOVENSKO SANSKO KOZO

Rodovniško knjigo za slovensko samsko kozo vodi rejsko društvo. Tehnične postopke vodenja za rejsko društvo izvaja zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani znotraj informacijskega sistema Centralne podatkovne zbirke Drobna (CPZ Drobna) v skladu s tem rejskim programom.

Ime rodovniške knjige: **Rodovniška knjiga za slovensko samsko kozo**, skrajšano RK SA. Rodovniška knjiga je razdeljena na **glavni in dodatni del**.

Rejsko društvo mora na zahtevo rejca v primeru, da so izpolnjeni vsi pogoji za vpis v rodovniško knjigo, žival vpisati v ustrezen del rodovniške knjige po prejemu vse potrebne dokumentacije v čim krajšem možnem času.

Znotraj rodovniške knjige se vodijo tudi premiki živali (sledljivost) iz tropa v trop. V rodovniški knjigi se vodi aktivna populacija (žive živali) kot tudi njihovi predniki (nežive živali). Nežive živali ostanejo del rodovniške knjige, kot neaktivni del populacije, saj so pomemben vir informacij za napovedovanje plemenskih vrednosti.

Vsi rejci drobnice, tako tisti, ki so vključeni v ta rejski program, kot tudi tisti, ki niso vključeni v noben rejski program, morajo sporočiti podatke o izločitvah in premikih svojih živali v Register drobnice na obratu (RDO), ki ga vodi SIRIS znotraj UVHVVR v okviru MKGP.

Podatki o premikih, poginih ali zakolih se za potrebe vodenja ažurne rodovniške knjige pridobijo iz omenjenih podatkovnih zbirk, ki jih vodi pristojno ministrstvo. Premiki živali v rodovniški knjigi morajo biti skladni z uradnimi evidencami, ki jih vodi pristojno ministrstvo. Izločitev živali iz rodovniške knjige je potrebna za ažurno vodenje aktivne velikosti populacije in prikaz trenutnega stanja v populaciji. Velikost populacije je eden od kriterijev določanja stopnje ogroženosti pasme in pomemben kriterij za opredelitev zootehniških ukrepov v populaciji.

8.1 PROGRAM OBNOVITVE PASME

Zaradi majhne populacije in zaradi nevarnosti parjenja med seboj sorodnih živali ni možno zagotoviti dovolj čistopasemskih plemenjakov. V rodovniški knjigi za slovensko sansko kozo je bilo na dan 31.12.2023 vpisanih 16 plemenskih kozlov slovenske sanske pasme.

Za namen osveževanja krvi je v tem rejskem programu določen program obnove pasme. Program obnove pasme je namenjen preprečevanju povečevanja stopnje inbridinga v populaciji slovenske sanske koze ter izboljšanju proizvodnih lastnosti. Obdobje trajanja programa obnove pasme je predvideno na dva do tri generacijske intervale. Posamezen generacijski interval je glede na spol staršev in potomcev za slovensko sansko kozo v primeru oče-sin ocenjen na 5,17 let in v primeru oče-hči na 3,95 let (Malovrh, 2017). Obdobje trajanja programa obnove slovenske sanske koze je ocenjeno na 10 do 15 let od dne potrditve tega rejskega programa. Po končanem trajanju obdobja obnove pasme, se ponovno oceni genetska pestrost slovenske sanske koze na osnovi porekla in se na podlagi stanja prilagodi pogoje in postopke vpisa čistopasemskih živali v rodovniško knjigo s spremembo k rejskemu programu.

Za namen osveževanja krvi slovenske sanske koze se v rodovniško knjigo v obdobju obnove pasme vpisujejo tudi čistopasemske živali ali potomci čistopasemskih živali različnih pasem, ki po mnenju rejskega društva ustrezajo značilnostim slovenske sanske koze.

V program obnove slovenske sanske koze se lahko vključijo čistopasemske plemenske živali ali njihov zarodni material naslednjih pasem:

- Sannen goat,
- British Sannen goat,
- French Sannen goat,
- Dutch Sannen goat,
- German Improved White (Weisse Deutsche Edelziege) ali
- druge živali, ki po mnenju rejskega društva ustrezajo značilnostim slovenske sanske koze

in jih potrdi rejsko društvo.

Čistopasemska plemenska žival ali njen zarodni material svoje poreklo obvezno izkazuje z zootehničkim spričevalom, izdanim v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012 oziroma v skladu z ustrezno dokumentacijo, ki jo predpisuje Uredba (EU) o reji živali 2016/1012 v 31. in 33. členu ter 34. in 35. členu poglavja VIII te Uredbe, v primeru uvoza iz tretjih držav. Na tej zootehniški dokumentaciji mora biti jasno razvidna pasemska sestava plemenjaka, ki izkazuje čistopasemskost v večinskem deležu (najmanj 87,5 %).

Načrt obnove:

V trope, ki so vključeni v rejski program za slovensko sansko pasmo, se bodo vključevali čistopasemski plemenjaki ali njihov zarodni material pasem, ki so navedene v programu obnove. Vključijo se lahko tudi ženske živali teh drugih pasem. Čistopasemskega plemenjaka, ki izkazuje pasmo opredeljeno v programu obnove ali njegov zarodni material mora za namen naravnega pripusta oziroma osemenjevanja potrditi rejsko društvo. Plemenjaka za naravni pripust in/ali njegov zarodni material iz programa obnove potrdi Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust na kmetijskem gospodarstvu. Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust (v sestavi, kot je navedeno v Poglavju 9.1) na podlagi zootehniškega spričevala in drugih dostopnih informacij odobri ali ne odobri vključitev plemenjaka in/ali njegovega zarodnega materiala v program obnove pasme. Za vključitev zarodnega materiala, ki izvira iz pasme iz programa obnove rejsko društvo predhodno potrdi ta zarodni material, kot ustrezen za vključitev v program obnove. Seznam zarodnega materiala, ki je potrjen za vključitev v program obnove bo objavljen na spletni strani osemenjevalnega centra v skladu z dogovorom rejskega društva.

8.2 GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Glavni del rodovniške knjige za slovensko sansko kozo zajema čistopasemske plemenske živali slovenske sanske pasme, katerih starši in stari starši so vpisani v glavni del te rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis živali v glavni del rodovniške knjige za slovensko sansko kozo (RK SA):

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- poreklo živali je vzpostavljeno po pravilih iz poglavja 5 tega rejskega programa,

- žival je potomec staršev in starih staršev, ki so vpisani v glavni del RK SA, v primeru nakupa, če žival spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012,
- če žival izhaja iz zarodnega materiala, mora ta zarodni material spremljati zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012.

Pasma je zaradi povečanega tveganja za parjenje v sorodstvu ter zaradi majhne populacije uvrščena med ogrožene pasme (Register pasem, 2023). Na podlagi nacionalne uvrstitve v stopnjo ogroženosti »ogrožena«, ta rejski program uveljavlja odstopanje od prvega odstavka tega poglavja (točka 2 Poglavja III, Dela I, Priloge II Uredbe 2016/1012), ki omogoča:

- da se v glavni del vpiše tudi čistopasemsko žival, ki je potomec staršev in starih staršev vpisanih v dodatni del te rodovniške knjige.

Z odstopanjem od prvega odstavka tega poglavja oziroma z odstopanjem od prvega odstavka člena 18 Uredbe (EU) 2016/1012, lahko rejsko društvo, kadar namerava obnoviti pasmo, ki je v resni nevarnosti za izumrtje, v glavni del rodovniške knjige vpiše čistopasemske plemenske živali ali potomce čistopasemskih plemenskih živali druge pasme ali tiste živali, ki po mnenju rejskega društva ustrezajo značilnostim pasme, ki se obnavlja (2. odstavek 19. člena Uredbe (EU) 2016/1012).

Za namen obnovitve pasme ta rejski program uveljavlja odstopanje za vpis živali v glavni del rodovniške knjige na podlagi 2. odstavka 19. člena Uredbe 2016/1012 in po programu obnovitve pasme opisanem v poglavju 8.1 tega rejskega programa:

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- če je žival potomec čistopasemske plemenske živali pasme iz programa obnovitve ali izhaja iz zarodnega materiala pasme iz programa obnovitve, mora to žival ali njen zarodni material spremljati zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012,
- v glavni del se vpiše čistopasemska plemenska žival ali njen zarodni material pasme iz programa obnovitve, ki ga spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012 in to žival ali njen zarodni material potrди rejsko društvo
- v glavni del se vpiše čistopasemska plemenska žival ali njen zarodni material pasme iz programa obnovitve, ki je vstopila v Unijo (iz tretjih držav), in potomce, ki izvirajo iz zarodnega materiala, ki so vstopili v Unijo, in to žival ali njen zarodni material potrди rejsko društvo, kadar:
 - je ta plemenska žival ali darovalka tega zarodnega materiala vpisana v rodovniško knjigo, ki jo vodi rejski organ v tretji državi odpreme (ta rejski organ mora biti vključen na seznam rejskih organov, vzpostavljen v skladu s členom 34 Uredbe (EU) 2016/1012,
 - ta plemenska žival ali darovalka tega zarodnega materiala ustreza značilnostim pasme slovenske sanske koze,

- to plemensko žival ali njegov zarodni material iz tretjih držav, ki vstopijo v Unijo spremlja zootehniško spričevalo, ki ga izda rejski organ iz seznama iz člena 34, ki vodi rodovniško knjigo v tej tretji državi, ali uradna služba tretje države, iz katere je bila žival odpredana.

Zarodni material lahko spremlja zootehniško spričevalo, ki ga na podlagi informacij rejskega društva ali rejskega podjetja izda osemenjevalno središče za pridobivanje ali skladiščenje semena ali skupina za odvzem in pridobivanje zarodkov, odobreni za trgovino s tem zarodnim materialom znotraj Unije v skladu s pravom Unije o zdravju živali.

Zootehniško spričevalo lahko odstopa od vzorčnega obrazca spričevala iz Uredbe, vendar mora biti vsa vsebina iz poglavja I dela 2 Priloge V ali poglavja I dela 3 Priloge V (vsa vsebina iz vzorčnega obrazca) navedena v drugih dokumentih, ki spremljajo to plemensko žival in jih je izdalo rejsko društvo v tej državi.

V primeru zarodnega materiala:

- informacije glede darovalcev tega zarodnega materiala so navedene v drugih dokumentih ali kopijah izvirnega zootehniškega spričevala, priloženega temu zarodnemu materialu, ali jih pred ali po odpremi tega zarodnega materiala na zahtevo da na voljo rejsko društvo ali rejsko podjetje ali drugi nosilci dejavnosti iz odstavka 1 člena 31 Uredbe (EU) 2016/1012,
- informacije o semenu, jajčnih celicah ali zarodkih so navedene v drugih dokumentih, ki spremljajo to seme, jajčne celice ali zarodke, in jih izda rejsko društvo ali rejsko podjetje ali drugi nosilci dejavnosti iz odstavka 1 člena 31 Uredbe (EU) 2016/1012.

V primeru odstopanja od oblike in vsebine zootehniškega spričevala, mora rejski organ, ki izvaja rejski program, ali drug nosilec dejavnosti iz odstavka 1 člena 31 Uredbe (EU) 2016/1012 zagotoviti izčrpen seznam teh dokumentov, z izjavo zjamči, da so informacije iz ustreznih delov in poglavij Priloge V navedene v teh dokumentih in potrdi vsebino teh dokumentov.

Ob vstopu čistopasemske plemenske živali pasme iz programa obnovitve ali njenega zarodnega materiala iz drugih držav članic EU ali tretjih držav mora rejec poskrbeti, da žival spremlja ustrezna dokumentacija, ki je po tem rejskem programu in Uredbi (EU) 2016/1012 zahtevana, kot pogoj za vpis živali v rodovniško knjigo v državi uvoza.

Na podlagi ustrezne priložene dokumentacije, ki spremlja plemensko žival ali njen zarodni material v prometu ter ustreznih zagotovil rejskega organa iz tretje države, na zahtevo rejca, rejsko društvo vpiše čistopasemsko plemensko žival v glavni del te rodovniške knjige v najkrajšem možnem času.

8.3 DODATNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

V dodatni del rodovniške knjige se vpišejo plemenske živali, ki ne izpolnjujejo pogojev za vpis v glavni del rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis živali v dodatni del rodovniške knjige za slovensko sansko kozo:

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali – pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- lastnosti zunanosti živali morajo ustrezati lastnostim pasme iz poglavja 3 tega rejskega programa.

8.4 VPIS POTOMCEV ŽIVALI, VPISANIH V DODATNI DEL, V GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Uvrstitev potomcev živali, ki so vpisani v dodatnem delu rodovniške knjige v glavni del rodovniške knjige določa točka 1 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012.

- V glavni del rodovniške knjige se lahko vpiše prva generacija potomcev ženske živali vpisane v dodatni del te rodovniške knjige, če:
- Ima ta ženska žival mati in staro mati po materini strani vpisani v dodatni del te rodovniške knjige in
- Ima ta ženska žival očeta in oba stara očeta vpisana v glavni del te rodovniške knjige.

Ker je slovenska sanska kozo ogrožena pasma, ta rejski program uveljavlja tudi odstopanje od točke 1 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012. To odstopanje je opredeljeno v točki 2 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012.

Uvrstitev potomcev živali vpisane v dodatni del, v glavni del na podlagi točke 2 Poglavja III, Priloge II Dela I:

- V glavni del rodovniške knjige se vpiše čistopasemsko plemensko žival, ki je potomec staršev in starih staršev, vpisanih v glavni ali dodatni del rodovniške knjige za slovensko sansko kozo.

9 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Razvrščanje čistopasemskih moških živali slovenske sanske kozo v kakovostne razrede se izvaja na kmetijskih gospodarstvih v pogojih reje.

9.1 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH KOZLOV NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU

Čistopasemske plemenske kozle na kmetijskih gospodarstvih razvrsti dvočlanska Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust.

Komisijo za odbiro plemenjakov za naravni pripust na kmetijskem gospodarstvu sestavljata:

- selekcionist za drobnico območnega Kmetijsko gozdarskega zavoda KGZS in
- strokovni vodja rejskega programa ali njegov namestnik imenovan pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Na kmetijskem gospodarstvu se čistopasemske plemenske kozle razvrsti v kakovostne razrede (1A, 1B, 2A, 2B, 3A in 3B) od najboljšega do najslabšega na podlagi naslednjih znanih podatkov:

- plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti (PV12 za IBM),
- skupna ocena lastnosti zunanosti.

Preglednica 3: Razvrščanje plemenskih kozlov slovenske sanske pasme v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu

Kakovostni razred	Plemenska vrednost za lastnosti mlečnosti (PV12 za IBM)	Skupna ocena lastnosti zunanosti plemenjaka
1A	min 100	min 7
1B	min 94	min 7
2A	min 88	min 6
2B	/	min 6
3A	/	min 5
3B	/	< 5

V primeru razvrščanja čistopasemskih plemenskih kozlov pasem iz programa obnovitve (plemenski kozli drugih pasem), Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust razvrsti plemenskega kozla na podlagi genetskih vrednosti (plemenske vrednosti), ki so razvidne iz spremljajoče dokumentacije in na podlagi ocenjevanja lastnosti zunanosti (Preglednica 3).

9.2 ČISTOPASEMSKI PLEMENSKI KOZLI PRIPOROČENI ZA NARAVNI PRIPUST

Priporočeni čistopasemski plemenski kozli za naravni pripust so kozli, ki so razvrščeni v kakovostne razrede 1A, 1B, 2A, 2B ali 3A na podlagi razvrščanja na kmetijskem gospodarstvu na način opisan v poglavju 9.1 tega rejskega programa.

Čistopasemski plemenski kozli razvrščeni v kakovostni razred 3B se ne priporočajo za naravni pripust.

Veljavnost statusa kakovostnega razreda kozlov za naravni pripust ni časovno omejena.

Za Društvo čistopasemske plemenske kozle za naravni pripust priporoči Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust v sestavi, kot je navedeno v poglavju 9.1.

10 IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL

Rejsko društvo, ki vodi rodovniško knjigo, na zahtevo rejca izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske plemenske živali, ki so vpisane v glavni del te rodovniške knjige. Tisk zootehniškega spričevala izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, pri čemer se uporabljata predpisan obrazec in vsebina, usklajena z Uredbo (EU) 2016/1012.

Podpisnik zootehniških spričeval pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani je s strani Rejskega društva pooblaščen oseba (Priloga 7). Pogoje za promet s plemenskimi živalmi in njihovim zarodnim materialom določa Uredba (EU) 2017/717. Rejsko društvo izda ustrezno zootehniško spričevalo za potrebe prometa plemenskih živali in njihovega zarodnega materiala.

Na zahtevo rejca rejsko društvo izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske plemenske živali če:

- rejec sodeluje v rejskem programu,
- če je žival vpisana v glavni del rodovniške knjige za slovensko sansko kozo.

Vsebina zootehniškega spričevala je v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012. Primer zootehniškega spričevala je naveden v [Prilogi G](#).

11 ZUNANJI IZVAJALCI

V tem poglavju so navedene informacije o sodelujočih zunanjih izvajalcih in njihovih kontaktnih podatkih ter kontaktnih osebah.

Zunanji izvajalci, ki za Društvo izvajajo posamezne naloge tega rejskega programa so:

- Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za zootehniko, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, angela.cividini@bf.uni-lj.si, mojca.simcic@bf.uni-lj.si

Informacije o dejavnostih:

- *Strokovno vodenje*
 - *Vzdrževanje in nadgradnja rodovniške knjige*
 - *Vodenje informacijskega sistema – CPZ Drobница – vnos podatkov ter podeljevanje pravic uporabnikom*
 - *Objava podatkov*
 - *Odbira in sprejem plemenskih živali v rodovniško knjigo*
 - *Izdajanje zootehniških spričeval*
 - *Napovedovanje genetskih vrednosti*
 - *Ocena in odbira plemenjakov*
 - *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
 - *Genski testi*
 - *Preprečevanje parjenja v sorodstvu, načrt parjenja*
 - *Ohranjanje genetske variabilnosti*
 - *Program rabe plemenskih živali*
 - *Mednarodno sodelovanje – ICAR*
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, daniло.potokar@kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ljubljana, Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, matjaz.hribar@lj.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Kranj, Cesta Iva Slavca 1, 4000 Kranj, igor.stanonik@kr.kgzs.si

- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Celje, Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje, dominik.pecovnik@ce.kgzs.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Murska Sobota, Ulica Štefana Kovača 40, 9000 Murska Sobota, ales.horvat@kgzs-ms.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Novo mesto, Šmihelska 14, 8000 Novo mesto, andrej.kastelic@kgzs-zavodnm.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Nova Gorica, Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica, pavla.plesnicar@go.kgzs.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ptuj, Ormoška 28, 2250 Ptuj, dani.skaza@kgz-ptuj.si

Informacije o dejavnostih KGZS in KGZ-jev:

- *Preverjanje porekla*
- *Biološki test*
- *Spremljanje reprodukcijskih lastnosti*
- *Lastna preizkušnja v pogojih reje (kontrola mlečnosti)*
- *Odbira plemenic*
- *Ocena in odbira plemenjakov*
- *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
- *Spremljanje premikov živali*

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da vsi zunanji izvajalci izpolnjujejo vse potrebne zahteve za izvajanje dejavnosti v tem rejskem programu.

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da med zunanjimi izvajalci in gospodarskimi dejavnostmi rejcev, ki sodelujejo v rejskem programu, ni navzkrižja interesov.

VIRI:

- ICAR Guidelines. 2018. The global standard for livestock data, Version February, 2018. <https://www.icar.org/index.php/icar-recording-guidelines/> (3. jun. 2024)
- ICAR Guidelines. 2021. The global standard for livestock data, Section 21, Version June 2021. <https://www.icar.org/index.php/icar-recording-guidelines/> (12.9.2024)
- Izvedbena uredba (EU) 2017/717 Komisije (EU) z dne 10. aprila 2017 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z vzorčnimi obrazci zootehniških spričeval za plemenske živali in njihov zarodni material. Ur. list RS 109, 9-63 str.
- Malovrh Š., Flisar T., Krsnik J., Simčič M. 2017. Slovenke lokalne pasme koz. V: Genetska pestrost na osnovi porekla pri slovenskih lokalnih pasmah do vključno leta 2016. Malovrh Š. (ur.), Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko, 116 str.
- Savšek R. 2024. Poročilo o opravljenem delu znotraj STRP na področju reje drobnice v letu 2023. Poročilo za Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
- Uredba (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in sveta z dne 8. junija 2016 o zootehniških in genealoških pogojih za rejo, trgovino s čistopasemskimi plemenskimi živalmi, hibridnimi plemenskimi prašiči in njihovim zarodnim materialom ter za njihov vstop v Unijo ter o spremembi Uredbe (EU) št. 652/2014, direktiv Sveta 89/608/EGS in 90/425/EGS ter razveljavitvi določenih aktov na področju reje živali. Ur. list RS 171, 66-143 str.
- Vrankar P. 2016. Telesne mere in značilnosti slovenske srnaste in slovenske sanske pasme koz. Dipl. delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko, 51 str.